

شریعت و نقش او در شکل‌گیری انقلاب اسلامی

عنوان: شریعتی و نقش او در شکل‌گیری انقلاب اسلامی

نویسنده: رسول ملکی‌راد

تهران: ۱۳۸۷

انتشارات چاپخش، ۱۸۷ صفحه

راضیه عسگری

از دیدگاه‌های گوناگون «تلاش می‌شود که مواضع علمی اندیشمندان و پژوهشگران مختلف که در لابلای آثار و مقالات و تألیفاتشان پیرامون موضوع کتاب یعنی نقش شریعتی در تکوین و شکل‌گیری انقلاب مطرح شده است را بیان کند و در این رابطه به نظرات حامد الگار، بیرون آبراهامیان، آنتون وستز، رانویگ اسکافتلند، بروجردی و در نهایت غلامعباس توسلی می‌پردازد.

نویسنده در بخش سوم تحت عنوان «شریعتی از آغاز تا فرجام»، ضمن تشریح فضای سیاسی و اجتماعی ایران پس از شهریور ۱۳۲۰ به بررسی گفتمان حاکم بر آن زمان، مجموعه فعالیت‌ها و اقدامات شخصی علی شریعتی را از بدو پیوستن به جمعیت سوسیالیست‌های خدایپرست به رهبری محمد نخشب از طریق کانون نشر حقایق اسلامی تا زمان مرگش را بررسی می‌کند و همچنین به سیمای شریعتی بعد از انقلاب نیز به صورت اجمالی پرداخته است.

در بخش چهارم، به «نقش شریعتی در فرآیند شکل‌گیری انقلاب اسلامی و بسیج توده‌ها و روشنفکران علیه نظام پهلوی و نمادهای آن» پرداخته شده است. این بخش از پنج گفتار تشکیل شده است. گفتار اول رنسانس پروتستان‌تسیم اسلامی؛ در این گفتار به بررسی پروژه‌ی شریعتی در راستای رنسانس اسلامی، تجدید ساختار

کتاب شریعتی و نقش او در شکل‌گیری انقلاب اسلامی به نقش علی شریعتی به عنوان نماد جریان روشنفکری دینی دهه‌ی چهل و پنجاه در ایران می‌پردازد و همگام با بررسی کارکرد گفتمان‌سازی ایدئولوژیک او، به سایر جریان‌ها و واقعیت‌های سیاسی و اجتماعی مرتبط با انقلاب اشاره می‌کند.

کوشش و هدف نگارنده‌ی این کتاب بر این اصل مبتنی شده است که با بررسی و طرح پرسش‌هایی ارتباط و درهم تنیدگی بافت‌های اندیشه و ادبیات شریعتی را با برخی مولفه‌های مرتبط با ادبیات انقلاب اسلامی ۱۳۷۵ در ایران نشان دهد.

با توجه به چنین چشم‌اندازی موضوعات مورد بحث در این کتاب در پنج بخش و پنج گفتار در داخل بخش چهارم به ترتیب زیر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند.

در بخش اول نویسنده به ادبیات و پیشینه‌ی موضوع مورد بحث پرداخته و طی آن برخی کارهای علمی صورت گرفته در این زمینه، اعم از کتابی به قلم علی رهنما در ارتباط با علی شریعتی و همچنین پایان‌نامه‌های متنوعی را واکاوی می‌کند و به نحوی اعلی به موضوع شریعتی و دیدگاه او می‌پردازد.

در بخش دوم «شریعتی و نقش او در شکل‌گیری انقلاب اسلامی

مجموع می‌توان گفت در این گفتار به قشر روشنفکران و وظایف و تعهد آنان در قبال جامعه می‌پردازد.

در گفتار چهارم شریعتی و مفهوم اجتماعی آن مدنظر قرار گرفته است. در این گفتار نویسنده به دیدگاه‌های شریعتی پیرامون شهادت به عنوان یک مرگ خود خواسته و ایدئولوژی پرداخته و تلاش شده به زیر و بم‌های جهت‌گیری ایدئولوژی شریعتی پیرامون موضوع شهادت با توجه به دو عنصر زمان اجتماعی و ماهیت سخنرانی‌ها و نوشته‌های وی با تکیه بر آثار او مورد کندوکاو قرار گیرد.

گفتار پنجم تحت عنوان زن انقلابی و مسئولیت‌پذیری سیاسی و اجتماعی زن می‌باشد. نویسنده به نگرش و ایده‌های شریعتی در مورد زنان و نحوه‌ی تعامل آن‌ها با مسائل اجتماعی و سیاسی و نوع برداشت سیاسی او از مسائل زنان پرداخته است.

بخش پنجم دستاوردها و نتیجه‌گیری می‌باشد که نویسنده چشم‌اندازی کلی به مجموعه‌ی مباحث مطرح شده و چارچوب کلی در مورد جهت‌گیری موضوع مدنظر و دستاوردهای آن اشاره کرده است.

از اشکالاتی که به کتاب وارد است، استفاده از جملات طولانی است که فهم مطلب را با مشکل مواجه کرده است. از نمونه‌ی این جملات می‌توان به صفحات ۱۹۱-۱۹۰ اشاره کرد. همچنین برخی از مباحث کتاب تکراری و غیرضروری است.

مذهب، طرح مهندسی مکتب، اسلام ایدئولوژی و رسالت اجتماعی پرداخته است.

نویسنده هدف از این گفتار را احیای یک مذهب مسئول و دارای رسالت اجتماعی می‌داند و در این بخش تلاش شده است که به کارکرد اساسی شریعتی در زمینه‌سازی برای انقلاب و دگرگونی برای تغییر مناسبات موجود پرداخته شود. نکته‌ی اساسی و محوری در این بخش همان ایجاد تحول فکری و اعتقادی و تغییر ذهنیت جامعه از سطحی منفعل و بی‌تفاوت به سطحی مسئول و متعهد است.

در گفتار دوم رادیکالیزه کردن و پویا نمودن مفاهیم دینی و مذهبی و بسیج این مفاهیم در راستای براندازی رژیم پهلوی، به بررسی فلسفه تاریخی نبرد طبقاتی‌هاییل و قاییل و امتداد آن در طول زمان و ارتباط آن با جهان‌بینی شرک و جهان‌بینی توحید پرداخته شده است و در ادامه به بیان این مسئله که چگونه تفسیر چالش برانگیز و ایدئولوژی شریعتی از طبقات اجتماعی در تطبیق با تحولات عصر وی در رادیکالیزه کردن اسلام و نیروهای اسلامی موثر است پرداخته است.

در گفتار سوم، شریعتی روشنفکران و بسیج سیاسی و اجتماعی توده‌ها؛ نویسنده به بررسی مجموعه آراء و نظرات شریعتی در مورد تعریف و تعهد و مسئولیت روشنفکران و همچنین ارتباط آنها با جامعه و توده‌های مردم و لایه‌های زیرین جامعه می‌پردازد. در